

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. д-р Снежана Петрова Димитрова, ЮЗУ „Неофит Рилски“,
член на научното жури,
съгласно Заповед № 1321 от 30.08.2023 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“,
в конкурс за заемане на академичната длъжност **доцент**,
в ПН.2.2. *История и археология*, научна специалност *Нова и най-нова обща история*
(История на Централна Европа),
обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“ в ДВ. бр. 57/04.07.2023 г.

Кандидат: **гл. ас. д-р Диана Велева Иванова**

Относно: научната, научно-приложната и професионално-академичната дейност и продукция, представена от участниците в конкурса

1. Обобщена характеристика на академичната дейност и научната продукция на кандидатката:

Диана Велева Иванова завършва висше образование през 1995 г. във ЮЗУ „Неофит Рилски“ – специалност „История“. От 2006 г. до днес е на постоянен щат в ЮЗУ „Неофит Рилски“. През 2005 г. защитава докторска дисертация на тема „Източноевропейските революции (Полша, Унгария, Чехословакия) от 1989 г. и медийното им отразяване в България“ и придобива научната и образователна степен „доктор“. През 2006 г. заема длъжността „асистент“, а през 2007 г. – „главен асистент“. Преподавателската дейност на гл. ас. д-р Диана Иванова се осъществява в различни специалности на университета с широк спектър от лекции и семинари в бакалавърски и магистърски степени на основни и избираеми дисциплини по Най-нова обща история с фокус Източна Европа – включително тематични курсове, свързани както с теория на международните отношения и външната политика, така и със съвременните процеси на евроинтеграцията на страните от Югоизточна Европа и настоящите проблеми на ЕС. Изнася лекции в чуждестранни университети по програмата Еразмус+. Членува в Съюза на учените в България. Член е на редакционната колегия на университетското списание *Doctrina. Social and Political Journal*, Полша и е отговорен секретар на сп. *Международна политика*, ПИФ, ЮЗУ. Участвала е с доклади в 15 научни форума в страната и в чужбина. Д-р Иванова има богат опит в изследователска работа в екип, както удостоверява участието ѝ в множество успешни научни проекти на различни нива – международни (с кацент върху програмите Еразмус+), национални (основно проекти финансирани от ФНИ, МОН) и вътрешноуниверситетски – с общия впечатляващ брой 17. Кандидатката явно е натрупала и разнообразни преподавателски умения в тях, за да насърчава важната извънаудиторна заетост със студентите по посока на разширяване и изнамиране на атрактивни форми за нейното осъществяване, каквито са маршрутите на *Пътуващ исторически семинар*. Д-р Иванова има и силно присъствие в административния и академичен живот на университета, допринасяйки изключително много за успешните процедури при акредитационните процеси на специалност „История“ и осъществяването на факултетната мобилност по Еразмус+. С всичко това кандидатката показва, че притежава ценни качества и умения, за да

съдейства, активно и силно, в утвърждаването на позитивния публичен образ на катедрата в рамките на университета и извън него. Очевидно теоретичните ѝ познания по публична дипломация намират приложно практическа ефикасност. Възпитаничка на университета, избрала да осъществи и кариерното си развитие в него, д-р Иванова показва амбиция и лоялност, които ясно говорят, че тя отдадено и посветено свързва професионалното си бъдеще с ЮЗУ.

Кандидатката е изпълнила и далеч надхвърлила минималните национални изисквания за длъжността доцент с общ брой точки **1080** при праг **400**. Тя е представила за конкурса следните публикации: един хабилитационен труд, 25 статии и доклади, от които четири са в реферирани и индексирани в Scopus & Web of Science научни издания, както и две студии, едната от тях е в реферирано и индексирано в Scopus & Web of Science научно издание. 9 от 25-те депозирани текста са на чужд език – по показател „Г” броят точки на кандидатката е общо **485** (при изискуеми **200**). Публикациите са в престижни български и чужди издания (5 в реферираните световни база данни, две от тях на английски език), с което гл.ас. д-р Иванова осигурява широк достъп до изследователската си работа, бивайки отгук така научно видима и разпознаваема с постиженията си в националните и международните общности на историци и политолози – по показател „Д” д-р Велева е посочила цитирания (от наши и чуждестранни учени) с общ брой точки **190** (при праг **50**); представени са един отзив и една рецензия. Тя е преизпълнила също допълнителните и вътрешните изисквания на университета, удостоверявайки дейности, които ѝ носят **255** точки на фона на изискваните **30**. Д-р Иванова е автор и на две документални пособия по съвременна история за студенти, като едното от тях е в съавторство.

2. Оценка на научните и практическите резултати и приноси на представената за участие в конкурса творческа продукция на кандидатката

Публикуваната монография „Аспекти на външната политика на държавите от Вишеградската група“ (Благоевград: УИ „Неофит Рилски“, 2023, ISBN 978-954-00-0343-6), с която д-р Диана Иванова участва в конкурса, е оригинален изследователски труд в обем от 367 страници, преминал през системата антиплагиат на университетското издателство. Книгата, смее да твърдя, бързо ще заеме важно място в полето на съвременните интердисциплинарни изследвания, посветени на Централна и Източна Европа, доколкото запълва специфичен вакуум в българската историография, оставен от липсата на подобно изследване (пресечна точка на история и международни отношения), с което се заема кандидатката. Организирана в четири глави, увод и заключение, следващи ясна аргументационна логика, показвайки не само задълбоченото познание на авторката на политическите процеси в страните от Централна Европа (1989 – 2022 г.) в условията на променящия се геополитически контекст, със съответни препратки към историческите корени на явленията (от вътрешно и външнополитическо естество), които са в центъра на изследването ѝ, но и доброто владение на съответния теоретично терминологичен апарат, дипломатически речник и жаргон на съвременните международни отношения, монографията на д-р Иванова се явява и първото цялостно изследване у нас на Вишеградската група. Една, според авторката, специфично уникална форма на регионално сътрудничество, която е понятие и за широката българска публика през медийното отразяване на определени събития и характерни действия от политическия ѝ живот, съвсем неслучайно (както разкрива началото и края на книгата) попада във фокуса на научния ѝ интерес (основан, освен другото, и на аналитичното изследване на архива на БТА). Добре ориентирана в

сложния комплекс на съвременните международни връзки и взаимодействия, внимателно проследявайки различни аспекти, формиращи сърцевината на политиките на Евросъюза и НАТО (1991 – 2022г.) в условията на противоречивите отношения (регионална стабилизация–глобална дестабилизация), написана на точен и ярък, съвсем не лишен от метафоричен нюанс език (предаващ пулса на прехода), тази монография със сигурност ще има по-широк читателски кръг, отвъд тесните специализирани научни и студентски среди. Очевидно тя би привлякла вниманието на дипломати и политици с особен интерес към фактичката роля на централноевропейските страни за днешното състояние на нещата в ЕС и НАТО.

Изучаването на историята на Вишеградската група (1991 – 2022 г.) по начина, по който д-р Иванова подхожда към тематичния си избор, а именно – началата, принципите, организационното развитие на една външнополитическа (с приоритетно разширяващ се икономически и културен обем) платформа за продължително регионално сътрудничество (но съзнателно изградена без перспектива за нейното институционализиране) да бъдат детайлно анализирани през призмата на външнополитическо взаимодействие (в два основни етапа) между трите (впоследствие четирите) държави (Полша, Унгария, Чехия, Словакия), избрали след 1989 г. пътя към ЕС и Алианса в ефекта на преплетеността на вътрешнополитическото си развитие (с обща ценностна ориентация на демократизация: пазарна икономика, върховенство на закона, човешки права, гражданско общество) и външната динамика на геостратегическия контекст (променящата се среда за обща сигурност), е само по себе си приносно. Този подход, който авторката обозначава като хронологично-тематичен и сравнително-исторически, допуска да се разкрие във всеки един нюанс същността на прагматизма на обединението им – отчленен във времето, течащо с различна идеологическа и социална скорост за граждани и политически елити, и в пространството, все повече разширявано в перспективата на ЕС като залог за обща геополитическа стабилност и взаимен просперитет в постсъветския свят, принцип, който д-р Иванова извежда като основно и водещо начало в архитектурата на Вишеградската четворка. За да бъде тъкмо тя, както авторката отстоява, действената и ефикасната форма на сътрудничество и до днес за тези страни, въпреки перипетиите и некратките затишия в общите им политики, когато те са извън, но и в рамките на ЕС и НАТО. И със самото това авторката успешно постига целите си – тя очертава както цялостната им концепция за стратегическа сигурност (като мотивационна структура на политическо действие), изработвана в хода на общите им взаимодействия и съвпадащи национални хоризонти, така и онова, което практически увеличава стратегическата им тежест не само в интеграционните процеси (разширяване чрез присъединяване) в ЕС до 2004 г., но и след това – инициране и съдействие за постигане на целите на *Източноевропейско партньорство* в рамките на *Европейската политика за съседство*: асоцииране без гаранции за членство, задълбочена и всеобхватна зона за свободна търговия, безвизов режим за шестте страни от постсъветското пространство след процеси на вътрешно реформиране и радикални преобразования във всички сфери на живота им.

Проследявайки мащаба и ограниченията на тези политики, без да губи от взор сложността на вътрешнополитическото развитие и двусмислеността във външнополитическата ориентация (типична за балансиращи политики между Русия и Брюксел), които остават неспестени, макар в различен план и степен на въздействие (през различни исторически периоди и социоекономически фази), за нито една от страните от постсъветската география, авторката всъщност пресъздава историята на самото действено отношение към съседите (като ефикасност и дефицити) на страните от Вишеградската група. При това съвсем не самоцелно – Диана Иванова умело

разкрива степента за практически възможното въздействие на една такава форма за регионална солидарност и развитие (особено през структуриращия се Вишеградски фонд), със съответно произтичащите негативи и позитиви, върху формиращи бъдещето ни политики на Европейския съюз и Алианса след 1991 г. Изпъкващите изводи в тази посока от монографичния труд на д-р Иванова биха могли да насърчат изследователски усилия за изясняване реалните възможности, в настоящия динамичен геополитически контекст с влошаваща се среда на сигурност, за подобни устойчиви регионални сътрудничества в Югоизточна Европа – с оглед на стабилизиране на междусъседските отношения в потенциала им за засилване на позиции в ЕС, – например между България, Гърция и Северна Македония, които ще надграждат двустранните договори с амбицията да се усили ролята на страната ни в евроинтеграцията на Западните Балкани. Още повече, че авторката подчертава, че слабите пунктове във външната политика на Вишеградската група за подпомагане чрез съдействие (с опит и финанси) на вътрешнополитическите реформи, икономически и обществени трансформации на страни, чийто хоризонт са членството в ЕС или позитивни политики за преодоляване на разделителните линии от Студената война и справяне с тоталитарното наследство на съвестския комунистически модел, са по отношение на Западните Балкани. Слабост, която се осъзнава от висшите политици и първите дипломати, отговорни за съвместните си политически действия, независимо че те са наясно със стратегическото острие на инициативата *Източноевропейско партньорство*, чиито геополитически епицентър не са Балканите, а основно Украйна, последвана от Молдова и останалите кавказки постсъветски републики, както сочи д-р Иванова. Всъщност, освен другите постижения в осъществяването на конкретните политики на тази инициатива, признаването на тези страни за европейски също се отчита като успех за Вишеградската група, пояснява авторката.

В този контекст трябва да подчертая, че кандидатката с този свой труд разкрива висока историографска култура, видна не само от обема на анализирания научна литература и пуснатите в научно обръщение документи за историята на Вишеградската група (вж. използваните източници: стр. 336 – 367), нито пък от разнообразните по форма и съдържание извори (интернет сайтове и периодичен печат, публикувани документи, традиционни архиви, речи, интервюта, спомени, справочници, статистики, социологически изследвания), върху които се базират съжденията, интерпретациите и обобщаващите ѝ изводи. А на факта, че в хода на изложението си Диана Иванова умело вплита в аргументационната си логика, артикулирала историческия ѝ анализ, мнения, тези, позиции на наши и чужди изследователи, с които влиза в продуктивен диалог относно политиките на Вишеградската четворка и съвсем не се задоволява само с тяхното отбелязване като предхождащ историографски факт. Дори в първата, въвеждащата глава от книгата си („Последици от разпадането на източния блок за Полша, Унгария и Чехословакия”), която закономерно е изградена върху съответната тематична историография, д-р Иванова, когато критично обобщава в строен исторически наратив нейните постижения всъщност не пропуска да въвлече документални източници, които награждат написаното преди нея. Явно уменията на авторката да борава критично аналитично както със специализираната научна литература, така и с толкова раностранни и обемни изследователски ресурси допринася за приносния характер на изследването ѝ в последвалите три глави. Оттук ще изброя съдържателните им измерения, които в моя прочит откроях в тях:

– проследявайки в хронологично-тематичен порядък пътя на Вишеградската група към НАТО, д-р Иванова разкрива как и защо военнополитическият преход предхожда икономическия, като настоява, че

„демонстрираната способност за многостепенно сътрудничество” на централноевропейските държави е „един от факторите те да бъдат първите посткомунистически държави”, приети в Алианса (с. 88); не пропуска да очертае, от една страна защо предизвикателствата от разпадането на СИВ и ОВД не променят отбранителните функции на Алианса, а от друга да изтъкне как върху неговата нова стратегическа концепция влияят тъкмо стабилизационните процеси, свързани с усилията за регионално сътрудничество на Вишеградската група, доминирано от идеята и желанието на трите посткомунистически страни да бъдат по-убедителни и влиятелни пред двете структури – НАТО и ЕС, чието партньорство търсят като условие за подобряване на средата за обща сигурност в постсъветския свят (на страх и несигурност); така те, според авторката освен другото, не допускат да се възприема това пространство като „разпадащия се Изток”, място на слаби, зависими и неумели в цивилизационните си избори общества в кризисното и критично вереме на посткомунистическия преход (1991 – 1993 г.).

– без да подлага на съмнение факта, че създаването на Вишеградската група през 1991 г. е в отговор на безпрецедентните предизвикателства за трите бивши комунистически страни в условията на геополитически вакуум и преструктурираща се Европа (особено след разпадане на СССР и развоя на прибалтийските републики), д-р Иванова внимателно анализира обстоятелствата, които правят възможна и устойчива подобна констелация, каквито са, а именно биографичните дисидентски траектории на първите посткомунистически лидери на трите държави (свързани дори с приятелство), обществената енергия в първите години на прехода за скъсване с тоталитарното съветско наследство и търсенето на централноевропейска идентичност въз основа на общо минало, но и на споделими ценности за общоевропейско бъдеще, с подкрепа на техните академични и културни елити; и оттук ясно се разкрива зрялостта на политическия прагматизъм, който диктува, че „заедно сме по-силни и гласът ни тежи пред партньорите”, зрялост, чиято ефикасност е видна в създаването на новата структура на групата – Вишеградския фонд и неговите политики за добросъседство, както и на появата на ЦЕФТА (1992 г.), която според д-р Иванова спасява в критичен момент бъдещето на Вишеградската група (и с присъединяването на Словения към нея през 1996 г.), спасява я по времето, когато тя сякаш не съществува и рискува да остане със затихващи функции (1993 – 1997 г.) заради неясната перспектива за ЕС, появяващия се евроскептицизъм, социална умора, трудностите на икономическия преход.

– за да изпъкнат колкото подмолните капани, толкова и успеха на заложения прагматизъм в основите на Вишеградската група, д-р Иванова избира да поясни как и защо се търси преодоляването на противоречия с дълбоки историко-национални корени (замразени под съветския тоталитарен похлупак на СИВ и ОВД) между тези старани с ясното политическо съзнание, че сигурността им зависи от увеличаваната им стратегическа тежест в конституиране на нова Европа; последната обаче, както обобщава авторката, остава функция на тяхната консолидация и солидарност като външнополитическо взаимодействие с цел постигане на общ ефикасен отговор на трудностите, неотменно съпътстващи интеграционни процеси между страни с нееднаква скорост на развитие – особено показателна е

устойчивата подкрепа за присъединяването на Словакия към НАТО (проруската политика на премиера Вл. Мечиар прави невъзможно едновременното влизането в Алианса на държавите от Вишеградската група); детайлно разкривайки влиянието на вътрешнополитическото развитие на всяка от страните (кой е на власт и какви са обществените нагласи и икономическата перспектива за съответните посткомунистически общества) върху динамиката на отношенията в групата, д-р Иванова фактически изяснява как се оформя концепцията им за обща сигурност, при това на фона, от една страна, на противоречия и сблъсък на интереси между тях, а от друга страна на конфликти между хоризонта на национални очаквания в отделните страни от Вишеградската група и общите политики на ЕС във всички сфери (икономическа, политическа, културна, социална, обвързани с екология и енергийна сигурност в европейски и световен мащаб).

– разкривайки новите принципи в доктрината на НАТО след 1990 г., а именно че в новите европейски условия сигурността на всяка държава зависи от сигурността на съседа, както и политиката на ЕС за съседство, търсеща ефект в същата посока с други механизми (икономически, юридически...), д-р Иванова всъщност показва, че тъкмо този принцип е изначално движещия мотив и в структуриращия се прагматизъм на Вишеградската група; за ясното съзнание, че никак не е без значение какво се случва у „съседа ти” на създателите на новата констелация за регионално сътрудничество, говори фактичността на инициативите (включително като географски обсег) и икономическото изражение на подкрепяните проекти от Вишеградския фонд – после Полша инициира *Източното партньорство* в ЕС с пълната подкрепа на страните от групата, а финансовият и технологичен ресурс, в смисъл на предаване опит на технологията на прехода, е за усилия, които подпомагат вътрешни реформи, синхронизация на институции и законодателство на основата на европейските ценности първо между четирите централноевропейски страни, а след това с все по-разширяващ се обхват към Украйна и някои балкански страни; тъкмо тези политики забиват стрела в сърцето на Русия, особено с активната политика на бившите ѝ сателити в тази посока по отношение на шестте републики от постсъветското пространство на разпадналия се СССР; и със самото това д-р Иванова очертава какво всъщност е новото и устойчивото в развиващата и съдържателно разширяващата се концепция (във времето и пространството) за сигурност (разбирана и като среда за взаимен просперитет) на държавите от Вишеградската група (стабилизиране на членството в ЕС, Шенген и НАТО като условие за *друга* среда за сигурност), независимо от колебанията, трудностите, перипетиите, конфликтите и сблъсъците както вътре между тях, така и на всяка от тях с конкретни политики на ЕС (енергийна сигурност, екология, равенство на половете, миграционни потоци) – не винаги по всички проблемни за тях политики те гласуват единно и солидарно в рамките на Евросъюза, често това зависи не само кой е на власт в съответната страна от групата, но и какви позиции заемат представителите на съответната държава във високата йерархия на ЕС, ООН, НАТО, не пропуска да проследи и в този план състояние на нещата авторката.

– посвещавайки отделна глава на миграционна криза като външно и вътрешно предизвикателство пред ЕС, за да разкрие съпротивите на

Вишеградската група към евросъюзните политики за справяне с проблема, д-р Иванова не подминава не само популизма в техните действия, но и търси да разкрие колко клиширана е представата, че тъкмо този отговор на централноевропейските страни е следствие от историческия им опит, който е лишен от изработване на механизми и устойчива културна среда за справяне и възприемане на чуждия и чуждостта; обратно, авторката анализира официалните политики в тези държави относно трудова заетост в условията на пазарна икономика и Шенген, свързани с разрешение за пребиваване и гражданство на чужденци, за да покаже отново успехи и зрялост на обществата и правителствата в справянето с новите тенденции на отворен свят и глобализация; разбира се, че не пропуска да изследва и проблема с тяхната остра, с различен интензитет и успех, реакция срещу квотния принцип, налаган от Европа, за приемане на мигранти след арабските революции, но разкрива и нюансираното и различното отношение към хора бягащи от война от това към икономическата миграция от страните на Третия свят; очертава и различното отношение към миграцията от Украйна след руската агресия срещу суверенната държава, разкривайки неговите причини и обстоятелства; в същия порядък е разгледана и позицията на Вишеградската група към войната в Украйна – подкрепа за украинците и осъждане на агресията, но с натрапващите се нюанси и разделителни линии в техните политики в това отношение, особено в хода на войната, особено със засилващите се европейски санкции срещу Русия и разширяващата се помощ за съседната на три от страните в групата държава, но вече в суловията на усложнени икономически взаимоотношения на внос и износ между воюващата държава и централноевропейските ѝ съседи.

Струва ми се, че казаното дотук ще ми позволи да заключа, че тъкмо днес, в обстоятелствата на война в Европа, кризата в Нагорни Карабах, предстоящите избори в Словакия и Полша, но не на последно място и факта на превръщането в политически проблем на един културно събитие през вътрешнополитическите реакции срещу филма на Агнешка Холанд „Зелена граница” (посветен на хуманитарната криза вследствие на миграционния натиск по полско-беларуската граница, предизвикан от режима на Лукашенко), до степен да се гледа на успеха му във Венеция от страна на управляващите в Полша като на „заплаха за исконни ценности”, сравними с „фашистката атака срещу полската нация и култура”, прави книгата на д-р Диана Иванова важна и необходима не само за научната общност. Още повече, че книгата включва подробна библиография, таблици и статистики, документални приложения, които са изкушение за всеки любопитен читател.

Освен с тази монография кандидатката участва в конкурса с 25 публикувани статии и доклади, някои от които доразвиват тематично-проблемния и събитийен спектър на настоящия ѝ хабилитационен труд и говорят за трайния интерес на авторката към историята на страните от Вишеградската група, към съвременната политика и институциите на интеграция и сътрудничество (включително на Турция), като с някои от тях тя зачехква и аспекти от теоретичния арсенал на международните отношения – например за морала в политиката в конкретен политически контекст на съвременна Унгария, или за хуманистичните ценности в чешката политика за интеграция на децата чужденци. Със същия морален привкус, макар и като само фоново присъствие, са белязани както аналитичното ѝ справяне със спомени за комунистическия преврат от 1948 г. (оставен от Прокоп Дъртина), така и изследването

на случай, пресечна точка между микро и макро мащаб в изследователския ѝ подход, открояващ се в статията за процеса срещу Милада Хоракова (1950 г.) и краят на парламентарната система в Чехословакия; тези специфични изследователски казуси ясно сочат пристрастието на д-р Иванова към съдбата и историята на чехите. С цялата си научна продукция д-р Иванова демонстрира високо ниво на научно-изследователска работа, историографска осведоменост и историческа компетентност, съгласно общоприетите академични изисквания и стандарти за научна работа и кариерно развитие.

3. Критични бележки и препоръки

Все ми се струва, че в разсъжденията на д-р Иванова за различията между Малката Антанта и Вишеградската група, несъмнено в някои аспекти съвсем очевидни, би имало място за задълбочаването им обратната посока – да се потърси приемствеността и тежестта на чешкото наследство и историческа традиция при изграждане и стабилизиране на новата форма за регионално сътрудничество в посткомунистическа Европа, които са формирани и трупани тъкмо след 1930 г., доколкото тогава политиките за разширяване на сътрудничеството между новите съюзници на Антантата по посока, култура, икономика, образование и туризъм в рамките на едно политическо обединение (с ясна насоченост срещу победените им съседи) всъщност идват от страна на чешките дипломати. Още повече, че повод за това настояване ми дава цитираната от д-р Иванова статия на В. Ferenčuhová за Малката Антанта. Струва ми се също, че на визионерството на Милан Ходжа е отделено несъразмерно малко място, когато авторката поставя в исторически план съвременните концепции за обединение между централноевропейските държави в условията на реструктурираща се Европа – изложението ѝ би спечелило, ако се уточни и времевия отрязък на идеите на Ходжа, свързани с междувоенния период. Бих препоръчала също така д-р Иванова да отдава предпочитание на тематичния подход в хода на хронологичното си изложение – така биха се избегнали някои излишни повторения относно съдържанието на политиката на Вишеградската група. Въз основа на научните интереси и постижения на кандидатката бих ѝ препоръчала другата книга на Т. Джуд (в съавторство с Т. Снайдър) „Да мислиш два века”, която хвърля интересна светлина едновременно върху кризите и същността на идентичността и идентификациите на Полша като Източноевропейска страна и поляците като европейци.

4. Заключение

Всичко изложено дотук относно качествата и приносите на научната продукция на гл.ас. д-р Диана Велева Иванова, единствен кандидат в конкурса, ми дава основание да смятам, че тя отговаря в пълна степен на изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“ в професионално направление 2.2. История и археология. Въз основа на положителната си оценка препоръчвам на научното жури да изготви доклад с предложение до Факултетния съвет на Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“ за избор на гл.ас. д-р Диана Велева Иванова за заемане на академичната длъжност „доцент“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.2. История и археология.

30.09.2023г.

София
Димитрова

Подпис

доц. д-р Снежана

SOUTHWESTERN UNIVERSITY "NEOPHYT RILSKY"

REVIEW

**By Prof. Dr. Snezhana Petrova Dimitrova, Neophyte Rilski University of Applied Sciences,
member of the scientific jury,
according to Order No. 1321 of 30.08.2023 of the Rector of the SWU "Neofit Rilski",
for a competition regarding the academic position of associate professor,
in PN.2.2. History and archaeology, scientific specialty New and recent general history
(History of Central Europe),
promulgated by the SWU "Neofit Rilski" in the State Gazette, issue 57 dated July 4, 2023**

Candidate: Ch. assistant Dr. Diana Veleva Ivanova

**Regarding: the scientific, scientific-applied and professional
academic activity and production presented by the participants for the post open to
competition**

1. Summary of the candidate's academic activity and scientific output:

Diana Veleva Ivanova graduated from higher education in 1995 at SWU "Neophyt Rilski" - majoring in History. From 2006 to today, she is a permanent employee at the SWU "Neofit Rilski". In 2005, she supported doctoral dissertation on the topic "The Eastern European revolutions (Poland, Hungary, Czechoslovakia) of 1989 and their media coverage in Bulgaria" and obtained the scientific and educational degree "doctor". In 2006, she held the position of "assistant", and in 2007 – "chief assistant". The teaching activity of Dr. Diana Ivanova is carried out in various specialties of the university with a wide range of lectures and seminars in bachelor's and master's degrees of basic and facultative disciplines in Contemporary general history with a focus on Eastern Europe – including thematic courses related to both theory of international relations and foreign policy, as well as with the modern processes of European integration of the countries of South-Eastern Europe and the current problems of the EU. She gives lectures at foreign universities under the Erasmus+ program. Member of the Union of Scientists in Bulgaria. She is also the member of the editorial board of the university magazine *Doctrina. Social and Political Journal*, Poland and the responsible secretary of the magazine *International Politics*, FLH, SWU. She participated with reports in 15 scientific forums in the country and abroad. Dr. Ivanova has extensive experience in research work in a team, as evidenced by her participation in numerous successful scientific projects at various levels – international (with a focus on the Erasmus+ programs), national (mainly projects funded by the FSR, Ministry of Education) and internal (within university's project programs) – with the total impressive number of 17. Obviously, the candidate has also accumulated diverse teaching skills in them in order to promote the important extracurricular activities with the students by finding attractive forms for its implementation, such as the interesting routes of the *Traveling History Seminar*. Dr. Ivanova also has a strong presence in the administrative and academic life of the university, contributing extremely to the successful procedures in the accreditation processes of the "History" as major speciality and the implementation of faculty mobility under Erasmus+. With all this, the candidate shows that she possesses valuable qualities and skills to assist, actively and strongly, in establishing the positive public image of the department within the university and beyond. So her theoretical knowledge of public diplomacy finds applied practical

efficiency. A graduate of the university, who chose to carry out her career development there, Dr. Ivanova shows ambition and loyalty, which clearly indicate that she is dedicated and devoted to seeing her professional future with the SWU.

The candidate has met and far exceeded the minimum national requirements for the position of associate professor with a total of 1080 points at a threshold of 400. She has submitted the following publications for the competition: one habilitation thesis, 25 articles and reports, four of which are refereed and indexed in Scopus & Web of Science, as well as two studies, one of them is in a refereed and indexed in Scopus & Web of Science scientific editions. 9 of the 25 submitted texts are in a foreign language – according to indicator "D", the number of points of the candidate is a total of 485 (out of the required 200). The publications are in prestigious Bulgarian and foreign editions (5 in the referenced world database, two of them in English), with which Dr. Ivanova provides wide access to her research work, thus being scientifically visible and recognizable with her achievements in the national and international communities of historians and political scientists – according to the "D" indicator, Dr. Veleva has indicated citations (by our and foreign scientists) with a total number of points 190 (with a threshold of 50); one review and one review are presented. She also fulfilled the additional and internal requirements of the university, certifying activities that earned her 255 points against the required 30. Dr. Ivanova is also the author of two documentary manuals on modern history for students, one of which she co-authored.

2. Evaluation of the scientific and practical results and contributions of the candidate's creative production submitted for participation in the competition

The published monograph "Aspects of the foreign policy of the countries of the Vishegrad Group" (Blagoevgrad: UPH "Neofit Rilski", 2023, ISBN 978-954-00-0343-6), with which Dr. Diana Ivanova participates in the competition, is an original research work in volume of 367 pages, passed through the anti-plagiarism system of the university publishing house. The book, I dare to say, will quickly occupy an important place in the field of modern interdisciplinary studies dedicated to Central and Eastern Europe, as it fills a specific vacuum in Bulgarian historiography, left by the lack of such research (intersection of history and international relations), with which the candidate takes. Organized into four chapters, introduction and conclusion, following a clear argumentative logic, showing not only the deep knowledge of the author of the political processes in the countries of Central Europe (1989 - 2022) in the conditions of the changing geopolitical context, with relevant references to the historical roots of the phenomena (of an internal and foreign political nature) that are at the center of her research, Dr. Ivanova's monograph is also the first comprehensive study of the Vishegrad Group in our historiography. One, according to the author, a specifically unique form of regional cooperation, with which the Bulgarian public is familiar due to the media coverage of certain events and characteristic actions regarding its political life, quite not by chance (as the beginning and end of the book reveals) falls into the focus of her scientific interest (based, among other things, on the analytical study of the BTA archive). Well-oriented in the complex of modern international relations and interactions, carefully tracing various aspects forming the core of the policies of the European Union and NATO (1991 - 2022) in the conditions of contradictory relations (regional stabilization–global destabilization), written in precise and clear language with specific metaphorical nuances (conveying the pulse of the transition), this

monograph will certainly have a wider readership, beyond the narrow specialized scientific and student circles. Obviously, it would attract the attention of diplomats and politicians with a particular interest in the actual role of the Central European countries in the current state of affairs in the EU and NATO.

The study of the history of the Vishegrad Group (1991 - 2022) in the way Dr. Ivanova approaches her thematic choice, namely - the beginnings, principles, organizational development of a political (with a priority expanding economic and cultural volume) platform for long-term regional cooperation (but consciously built without a perspective of its institutionalization) to be analyzed in details through the prism of foreign policy interaction (in two main stages) between the three (subsequently four) countries (Poland, Hungary, the Czech Republic, Slovakia) that chose after 1989 the path to the EU and the Alliance in the effect of the intertwining of its internal political development (with a common value orientation of democratization: market economy, rule of law, human rights, civil society) and the external dynamics of the geostrategic context (the changing environment for common security), it is in itself contributory. This approach, which the author designates as chronological-thematic and comparative-historical, allows to reveal in every nuance the essence of the pragmatism of their union, as if pledged by the perspective of the EU as a way for common geopolitical stability and mutual prosperity in the post-Soviet world, a principle that Dr. Ivanova points out as the main and leading principle in the architecture of the Vishegrad Four. For it to be, as the author claims, the effective and efficient form of cooperation to this day for these countries, despite the vicissitudes and brief lulls in their common policies when they are outside, but also within, the EU and NATO. And with this alone, the author successfully achieves her goals – she outlines both their overall concept of strategic security (as a motivational structure of political action), developed in the course of their common interactions and coinciding national horizons, and what practically increases their strategic weight not only in the integration processes (enlargement by accession) in the EU until 2004, but also after that – initiation and assistance to achieve the objectives of the Eastern European Partnership within the framework of the European Neighborhood Policy: association without guarantees of membership, a deep and comprehensive area for free trade, visa-free regime for the six countries of the post-Soviet space after processes of the liberal democrat reformation and radical transformations in all spheres of their lives.

Tracing the scale and limitations of these policies, without losing sight of the complexity of domestic political development and the ambiguity in foreign policy orientation (typical of balancing policies between Russia and Brussels), which remain unsparing, albeit in a different plan and degree of impact (in different historical periods and socioeconomic phases), for none of the countries of the post-Soviet geography, the author actually recreates the history of the very effective attitude towards the neighbors (in its efficiency and deficits) of the countries of the Vishegrad Group. At the same time, not at all self-serving – Diana Ivanova skilfully reveals the extent of the practically possible impact of such a form of regional solidarity and development (especially through the structuring Vishegrad Fund), with the resulting negatives and positives, respectively, on the policies of the European Union and the Alliance that shape our future after 1991. The persuasive conclusions in this direction from Dr. Ivanova's monographic work could encourage research efforts to clarify the real possibilities, in the current dynamic geopolitical context with a deteriorating security environment, for such sustainable regional cooperations in Southeast Europe – with a view to stabilizing relations between neighbors in their potential for strengthening positions in the EU, for example between Bulgaria, Greece and North Macedonia,

which will build beyond the bilateral agreements with the ambition of strengthening the role of our country in the European integration of the Western Balkans. Moreover, the author emphasizes that the weak points in the foreign policy of the Vishegrad Group to support through assistance (with experience and finances) the internal political reforms, economic and social transformations of countries whose horizon is EU membership or positive policies to overcome divisions lines of the Cold War and dealing with the totalitarian legacy of the communist model, are in relation to the Western Balkans. A weakness that is realized by the senior politicians and the first diplomats responsible for their joint political actions, regardless of the fact that they are aware of the strategic edge of the Eastern European Partnership initiative, whose geopolitical epicenter is not the Balkans, but mainly Ukraine, followed by Moldova and the rest of the Caucasian post-Soviet republics, as pointed out by Dr. Ivanova. In fact, apart from other achievements in the implementation of the concrete policies of this initiative, the recognition of these countries as European is also counted as a success for the Vishegrad Group, the author explains.

In this context, I must emphasize that the candidate reveals a high historiographical culture with this work, visible not only from the volume of the analyzed scientific literature and the published documents on the history of the Vishegrad Group (see the sources used: pages 336 – 367), nor from the diversity of sources in terms of form and content (internet sites and periodicals, published documents, traditional archives, speeches, interviews, memories, reference books, statistics, sociological studies) on which the judgments, interpretations and summarizing conclusions are based. And to the fact that, in the course of her historical analysis, Diana Ivanova skilfully weaves into her argumentative logic, the research opinions, thesis and positions of our and foreign researchers, with whom she enters into a scientific productive dialogue regarding the policies of the Vishegrad Four and does not at all confining her-self only to note them as a prior historiographical fact. Apparently, the author's ability to deal critically with both specialized scientific literature and such voluminous research resources plays to the contributing nature of her research in the following three chapters. From here, I will list their substantive dimensions, which in my reading I have highlighted in them:

– tracing the path of the Vishegrad Group to NATO in chronological-thematic order, Dr. Ivanova reveals how and why the military-political transition precedes the economic one, insisting that the "demonstrated ability for multi-level cooperation" of the Central European countries is "one of the factors for them to be the first post-communist countries" admitted to the Alliance (p. 88); the author does not fail to outline, on the one hand, why the challenges of the collapse of the SIV and OVD do not change the defense functions of the Alliance, and on the other hand, to point out how its new strategic concept is influenced precisely by the stabilization processes related to the efforts for regional cooperation of the Vishegrad Group, dominated from the idea and desire of the three post-communist countries to be more persuasive and influential in front of the two structures – NATO and the EU, whose partnership they seek as a condition for improving the general security environment in the post-Soviet world (of fear and uncertainty); thus, according to the author, among other things, they do not allow this space to be perceived as the "collapsing East", a place of weak, dependent and inept societies in their civilizational choices at the time of the crisis and critical period of the post-communist transition (1991 - 1993).

– without neglecting the fact that the creation of the Vishegrad Group in 1991 was "natural and logic" response to the unprecedented challenges for the three former communist countries in the conditions of a geopolitical vacuum and a restructuring Europe (especially after the collapse of the USSR and the development of the Baltic republics), Dr. Ivanova carefully analyzes the circumstances that make such a constellation possible and sustainable as it is, namely the biographical dissident trajectories of the first post-communist leaders of the three countries (connected even by friendship), the public energy in the first years of the transition to break with the totalitarian Soviet heritage and the search for a Central European identity based on a common past, but also on shared values for a common European future, with the support of their academic and cultural elites; and from here the maturity of the political pragmatism that dictates that "together we are stronger and our voice weighs before the partners" is clearly revealed, a maturity whose efficacy is visible in the creation of the new structure of the group – the Vishegrad Fund and its good neighborly policies, as well as the appearance of CEFTA (1992), which, according to Dr. Ivanova, saved the future of the Vishegrad Group at a critical moment, saved it at a time when it seemed to not exist and risks remaining with waning functions (1993 – 1997) because of the unclear perspective for the EU, the emerging Euro-scepticism, social fatigue, the difficulties of the economic transition.

– in order to highlight both the insidious traps and the success of the pragmatism embedded in the foundations of the Vishegrad Group, Dr. Ivanova chooses to explain how and why the responsible political elites are searching for the overcoming of contradictions with deep historical-national roots (frozen under the Soviet totalitarian cover of SIV and OVD) between these endeavors, by bearing testifying a very clear political awareness that their security depends on their increasing strategic weight in the constitution of a new Europe; however, the latter, as the author summarizes, remains a function of their consolidation and solidarity as a foreign policy interaction with the aim of achieving a common efficient response to the difficulties that inevitably accompany integration processes between countries with unequal development speeds – the sustained support for Slovakia's accession to NATO is particularly indicative (the pro-Russian policy of Prime Minister V. Mečiar makes it impossible for the countries of the Vishegrad Group to join the Alliance at the same time); revealing in details the influence of the internal political development of each of the countries (who is in power and what are the public attitudes and the economic outlook for the respective post-communist societies are to matter) on the dynamics of relations in the group, Dr. Ivanova actually clarifies how their concept of common security is shaped, at the same time against the background, on the one hand, of contradictions and clash of interests between them, and on the other hand of conflicts between the horizon of national expectations in the respective country of the Vishegrad Group and the general policies of the EU in all spheres (economic, political, cultural, social, related to ecology and energy security on a European and global scale).

– dedicating a separate chapter to the migration crisis as an external and internal challenge to the EU, in order to reveal the Vishegrad Group's resistance to

EU policies to deal with the problem, Dr. Ivanova not only does not ignore the populism in their actions, but also seeks to reveal how clichéd is the notion that precisely this response of the Central European countries is a consequence of their historical experience, which is devoid of the development of mechanisms and a sustainable cultural environment for dealing with critical attitudes towards the foreign and foreignness; conversely, the author analyzes the official policies in these countries regarding employment in market economy conditions and Schengen, related to residence permit and citizenship of foreigners, to show again successes and maturity of societies and governments in dealing with the new trends of an open world and globalization; of course, it does not fail to explore the problem of their sharp reaction, with varying intensity and success against the quota principle imposed by Europe to accept migrants after the Arab revolutions, but it also reveals the nuanced and different attitude towards people fleeing war from that to economic migration from Third World countries; also she outlines the different attitude towards migration from Ukraine after the Russian aggression against the sovereign state, revealing its reasons and circumstances; in the same order, the position of the Visegrad Group towards the war in Ukraine is also examined – as support for Ukrainians and condemnation of aggression, but with the intruding nuances and dividing lines in their policies in this regard, especially in the course of the war, when the strengthening of European sanctions against Russia and expanding aid to Ukraine, neighboring of three of the countries in the group, but already in the midst of complicated economic relations of import and export between the belligerent country and its Central European neighbors.

It seems to me that what has been said so far will allow me to conclude that just today, in the circumstances of war in Europe, the crisis in Nagorno-Karabakh, the upcoming elections in Slovakia and Poland, but not least the fact of the transformation into a political problem of a cultural event through the domestic political reactions against Agnieszka Holland's film "Green Border" (dedicated to the humanitarian crisis due to the migration pressure on the Polish-Belarusian border caused by the Lukashenko regime), to the point of looking at its success in Venice by the authorities in Poland as a "threat to primordial values" comparable to the "fascist attack on the Polish nation and culture", makes Dr. Diana Ivanova's book important and necessary not only for the scientific community. Moreover, the book includes a detailed bibliography, tables and statistics, documentary appendices, which are a temptation for any curious reader.

In addition to this monograph, the candidate participated in the competition with 25 published articles and reports, some of which further develop the thematic and event spectrum of her current habilitation work by speaking of the author's lasting interest in the history of the countries of the Visegrad Group, as well as in contemporary politics and institutions of integration and cooperation (including Turkey). At the same time, by some of them Dr. Ivanova also anticipates aspects of the theoretical arsenal of international relations – for example, as about morality in politics in a specific political context of modern Hungary, or about humanistic values in the Czech policy for the integration of children of foreigners. With the same moral flavor, even if only as a background presence, are marked both her analytical handling of memories of the communist coup of 1948 (left by Prokop Durtina) and the study of a case, an

intersection between the micro and macro scale in her research as it emerges within her approach highlighted in the article on the trial of Milada Horakova (1950) and the end of the parliamentary system in Czechoslovakia; these specific research cases clearly indicate Dr. Ivanova's deeply rooted passion in comprehensive understanding of the fate and history of the Czechs. With all her scientific output, Dr. Ivanova demonstrates a high level of scientific research work, historiographical awareness and historical competence, according to generally accepted academic requirements and standards for scientific work and career development.

3. Critical notes and recommendations

It still seems to me that in Dr. Ivanova's reasoning about the differences between the Little Entente and the Vishegrad Group, undoubtedly in some aspects quite obvious, there would be room for deepening them in the opposite direction – to look for the continuity and weight of the Czech heritage and historical tradition in building and stabilizing the new form of regional cooperation in post-communist Europe, which were as if formed and accumulated just after 1930, as far as at this period the policies for expanding cooperation between the new Allies of the Entente towards stable cooperation and relationships in the culture, economy, education and tourism within the framework of a political constellation (clearly directed against their defeated neighbors) actually came from the Czech diplomats. Moreover, the reason for this insistence is given to me by B. Ferenčuhová's article on the Little Entente cited by Dr. Ivanova. It also seems to me that a disproportionately small amount of space is given to Milan Hoxha's visionary when the author writes on the modern concepts of unification between the Central European countries in the context of a restructuring Europe in a historical context – her exposition would benefit if the time period of the Hoxha's ideas were also specified, while they are related to the interwar period. I would also recommend to Dr. Ivanova to give preference to the thematic approach in the course of her chronological presentation – thus she could avoid some unnecessary repetitions regarding the content of the Vishegrad Group's policy. Based on the candidate's scholarly interests and achievements, I would recommend T. Judt's other book (co-authored with T. Snyder) "Thinking Twentieth Century", which sheds interesting light on both the crises and the essence of Poland's identity and identifications as Eastern European country and of the Poles as Europeans.

4. Conclusion

Everything presented so far regarding the qualities and contributions of the scientific production of the chief assistant professor Dr. Diana Veleva Ivanova, the only candidate in the competition, gives me reason to consider that she fully meets the requirements for occupying the academic position "associated professor" in professional direction 2.2. History and archaeology. Based on my positive assessment, I recommend to the scientific jury to prepare a report with a proposal to the Faculty Council of the Faculty of Law and History, SWU "Neofit Rilski" for the election of the Assistant Professor Dr. Diana Veleva Ivanova for the academic position of "associated professor" in the field of higher education 2. Humanities, professional direction 2.2. History and archaeology.

30.09.2023

Sofia

Signature

Assoc. Dr. Snezhana Dimitrova